

Joodse begraafplaats Den Haag behoeft dringend restauratie

De waarschijnlijk oudste (particuliere) begraafplaats in Den Haag is de Joodse aan de Oude Scheveningseweg. 'Den 21sten Januari 1694 werd aan Alexander Pos Polack, jood 'uyt de name en wegen de joodse natie' in erfpacht gegeven een klein hoekje duingrond beoosten van het tolhuis, zes roeden in het vierkant, mits op hare kosten met vier palen of blauwe steenen het plaatsje zal worden afgeteekend en betalende jaarlijks tien schellingen van twee grooten Vlaams met bepaling, dat iemand met name genoemd zal moeten worden op wien men de recognitie zoonodig zal kunnen verhalen'. Aldus opend D. S. van Zuiden in zijn historische boek *De Hoogduitsche joden in 's-Gravenhage* (1913) het hoofdstuk over de joodse begraafplaatsen in 's-Gravenhage. Reeds de 27e juli 1695 vroeg en verkreeg Polak verloop om de begraafplaats uit te breiden tot 100 vierkante voeten. Deze begraafplaats diende, zowel voor de lijken van de Hoogduitsche joden als voor die der Portugese gemeente. Wie er het eerst werd begraven staat niet met zekerheid vast; waarschijnlijk was het Polak zelf; dat was op 12 juni 1697. Vooral in de 18e eeuw is de begraafplaats enige malen uitgebreid. Ook in de 19e eeuw werd nog grond ten behoeve van de begraafplaats aangekocht. In de loop der eeuwen zijn op deze begraafplaats die ongeveer honderd jaar ouder is dan 'Ter navolging' aan het andere eind van de Scheveningse weg, tal van bekende figuren begraven, zoals de schilders Jozef Israëls, de gebroeders Elkan en Salomon Vermeer, Lion Enthoven, oprichter van de gelijknamige pletterij (inmiddels uit Den Haag verdwenen), bankiers, beroemd geworden juristen en de eerste Joodse minister, die Nederland heeft gekend, Godefroye.

De fraaie begraafplaats, ofschoon niet zo mooi als die in Ouderkerk aan de Amstel, is thans aan een ingrijpende restauratie toe. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bouwden de bezetters de beruchte Atlantikwall dwars door de dodenakker, de vaak mooie zerken niet ontziend. Na de bevrijding leek de begraafplaats meer op een woestenij. Er is toen met nogal beperkte middelen het een en ander gerestaureerd, maar thans is het moment aangebroken voor een grondig herstel. Daartoe is uit de Haagse burgerij in velerlei schakeringen de Stichting tot instandhouding Joodse begraafplaats in het leven geroepen, die wil proberen de kosten van de restauratie, geraamd op f 11 miljoen bijeen te krijgen. Het gemeentelijk monumentenbureau heeft het restauratieplan opgesteld.

Wat moet er gebeuren: In de eerste plaats moet de ommuring met een totale lengte van 550 meter worden gerestaureerd. Voorts zijn de 2810 zerken verzakt, gescheurd of overwoekerd. Bovendien moeten beplanting en begroeiing op het terrein een grote opknappbeurt ondergaan. Tenslotte moet het uitvaarthuisje worden hersteld.

De zerken zijn voorzien van soms uitvoerige teksten in het Hebreeuws, die een belangrijke (cultuur)historische bron vormen, zowel voor de geschiedenis van de joden, als voor de geschiedenis van Den Haag.

Het leesbaar maken, de inventarisatie en de beschrijving van de zerken is het tweede belangrijke doel van de Stichting.

In het bestuur van de stichting hebben o.a. zitting:

Drs P. H. Enthoven, voorzitter, Mr. G. W. van Herwaarden, vice-voorzitter, alsmede het hoofd van het gemeentelijk monumen-

tenbureau drs. M. P. R. Rosenberg, mr. R. Hotke, oud-directeur-generaal kunsten van het ministerie WVC en drs. J. J. Cahen, conservator van het Joods Historisch Museum te Amsterdam, alsmede drs. M. Bordewijk, gemeente-archivaris van Den Haag. Er is verder een groot comité van aanbeveling tot stand gekomen, waarvan o.a. deel uitmaken de vice-president van de Raad van State, mr. W. Scholten, dr. D. Dolman, voorzitter der Tweede Kamer en mr. Ch. M. J. A. Moons, president van de Hogere Raad.

Inlichtingen over de actie 'Steen voor Steen' zijn verkrijgbaar bij de Stichting, Kerkeboslaan 4a, 2243 CM WASSENAAR.

Giftten zijn welkom bij de AMRO Bank Den Haag, rek. nr. 452289556 of giro nr. 3376801 t.n.v. de Stichting.

v.d. W.

Boek

OVER BEGRAAFPLAATSEN

In de reeks van Boekmakerij/Uitgeverij Luyten te Amstelveen, verscheen deze dichtbundel van Mieke de Jong, met tekeningen van Toon de Haas.

Er zijn nauwelijks levendiger plekken denkbaar dan begraafplaatsen, waar buiten het begraven, familie en vrienden elkaar ontmoeten, waar gewerkt wordt aan het onderhoud van de grote verscheidenheid aan graven en zerken.

Desondanks blijkt steeds weer hoe vele begraafplaatsen worden veronachtzaamd en derhalve de aandacht van de samenleving verdienen.

ISBN 90 64160163.

In dezelfde reeks verscheen ook het op pag. 43 van de Heemschut jaargang 1984 genoemde boekje *Kapellen in de Baronie* van Breda deel II. Het behandelt de kapellen van Geldonk breda (Sint Joost) en Molenschot. Dit in tegenstelling tot wat op pag. 43 staat vermeld, nl. de inhoud van deel I die de beschrijving van de kapellen Hensdenhout, Srijbeek en Galder geeft f 15,-.

